

Hasnija Muratagić-Tuna

BOSANSKI HRVATSKI SRPSKI

AKTUELNI PRAVOPISI

Sličnosti i razlike

BOSANSKO FILOLOŠKO DRUŠTVO

Hasnija Muratagić-Tuna

BOSANSKI, HRVATSKI, SRPSKI AKTUELNI PRAVOPISI
(SLIČNOSTI I RAZLIKE)

Recenzenti

Dr. Josip Baotić, redovni profesor Filozofskog fakulteta u Sarajevu
Dr. Dževad Jahić, redovni profesor Filozofskog fakulteta u Sarajevu

Urednik

Ismail Palić

© Hasnija Muratagić-Tuna
Sva prava zadržava autorica.

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i univerzitetska biblioteka
Bosne i Hercegovine, Sarajevo

811.163.41/.4*3'35(075.8)

MURATAGIĆ-Tuna, Hasnija

Bosanski, hrvatski, srpski aktuelni pravopisi
: (sličnosti i razlike) / Hasnija Muratagić-Tuna.
- Sarajevo : Bosansko filološko društvo, 2005.-
689 str. ; 24 cm

Bibliografija: str. 341-351 ; bibliografske i
druge bilješke uz tekst

ISBN 9958-9309-0-0

I. Tuna, Hasnija Muratagić- vidi Muratagić-Tuna,
Hasnija

COBISS.BH-ID 14022918

HASNIJA MURATAGIĆ-TUNA

BOSANSKI, HRVATSKI, SRPSKI
AKTUELNI PRAVOPISI

(SLIČNOSTI I RAZLIKE)

BOSANSKO FILOLOŠKO DRUŠTVO

Sarajevo, 2005.

SADRŽAJ

UVODNA RIJEČ	9
PRAVOPISNA NORMA	13
PISMO	43
PISANJE VELIKOG I MALOG SLOVA	44
PISANJE GLASOVA	68
Glas (i slovo) <i>h</i>	69
Glas <i>j</i>	73
Pravila pisanja nekadašnjeg glasa <i>jat</i>	76
Glasovi <i>ć, đ, č</i> i <i>dž</i>	90
Fakultativne foneme	103
Nepostojano <i>a</i>	110
JEDNAČENJE GLASOVA	115
Jednačenje suglasnika po zvučnosti	115
Jednačenje suglasnika po mjestu ili načinu artikulacije	120
Gubljenje suglasnika	122
Zamjena glasa <i>l</i> samoglasnikom <i>o</i>	126
Palatalizacija i sibilizacija	131
Jotovanje	138
DISIMILACIJA (razjednačavanje)	142
Metateza	143
NEŠTO O SAMOGLASNICIMA	144
Udvajanje samoglasnika	148
SASTAVLJENO I RASTAVLJENO PISANJE RIJEČI	150
Sastavljeno i raspravljeno pisanje imenica	150
Pridjevske složenice i polusloženice	166
Sastavljeno i rastavljeno pisanje zamjenica	169
Pisanje brojeva	171
Sastavljeno i rastavljeno pisanje glagola	173

Pisanje priloga	176
Pisanje prijedloga	182
Pisanje veznika	183
Pisanje riječi	183
Pisanje uzvika	184
RASTAVLJANJE RIJEČI NA KRAJU REDA.	185
PISANJE STRANIH I POZAJMLJENIH RIJEČI	188
Još o pisanju imena iz stranih živih jezika	219
Pisanje imena iz jezika koji se služe drugim pismima	226
INTERPUNKCIJA	228
Tačka	232
Upitnik i uzvičnik	241
Zarez ili zapeta	248
Upotreba zareza između dijelova rečenica	250
Upotreba zareza između rečenica	261
Upotreba zareza između nezavisnih rečenica	262
Upotreba zareza između zavisnih rečenica (hipotaksa)	266
Umetnute rečenice	275
Tačka i zarez	277
Dvotačka	279
Tri tačke	282
Crtica (crtrica /HP/)	284
Crtica (spojnica /HP/)	290
Zagrade	291
Navodnici i polunavodnici	295
Kosa crta (kosa crtica /HP/)	301
Apostrof (izostavnik /HP/)	302
Znaci porijekla	303
Akcentovski znaci, neakcentovane dužine i genitivni znak	304
Zvezdica	306
Sitne brojke, ostali znaci i korekturni znaci	307
SKRAĆENICE (KRATICE /HP/)	318
PROŠIRIVANJE PRAVOPISNE PROBLEMATIKE	325
NEŠTO O RAZLIKAMA KOJE NISU PRAVOPISNE	
(morfološke, tvorbene i stilističke)	326
ZAKLJUČAK	331
CONCLUSION	335
LITERATURA	341
RJEČNIK PRAVOPISNIH RAZLIKA (A-Ž)	353
NAPOMENE UZ RJEČNIK PRAVOPISNIH RAZLIKA	355

Verba volant, scripta manent.
Riječi lete, napisano ostaje.

UVODNA RIJEČ

Naše vrijeme karakteriziraju brojni problemi vezani za jezik. Na razrješavanju tih problema malo se čini, pa se stiče utisak da se stvari sve više kompliciraju. Komplikacije ne dolaze iz neznanja, ili iz stvarne nemogućnosti da se pitanje jezika u Bosni i Hercegovini riješi na najbolji način, već prosto iz nejezičkih uzročnika, iz nebrige i haosa koji vladaju na ovim prostorima. Da je više sloge i razumijevanja, pitanje jezika moglo bi se riješiti u korist i na zadovoljstvo svih naroda koji ovdje žive. Kada se govori o međunacionalnim odnosima i jeziku, onda jezik ne bismo smjeli upotrebljavati kao argument kojim ćemo dokazati prioritet sopstvene nacije, jer se on ne može smatrati svojinom jednoga naroda, niti se može velikodušno ustupiti drugome, a još se ponajmanje može nametnuti drugome ono što on ne želi, pa makar to bilo i samo ime jezika. Svjesni činjenice da pojedinac na ovom planu malo šta može uraditi, usudili smo se sačiniti knjigu ortografskih sličnosti i razlika koje postoje u bosanskom, hrvatskom i srpskom standardnom jeziku, ne s namjerom da afirmiramo razlike, već da javnosti osvijetlimo ovaj problem i upoznamo je sa stvarnim stanjem ortografske norme u ovim standardnim jezicima. Namjera nam je, prije svega, da smanjimo negativne tenzije oko jezika i njegove norme.

Naše intenzivnije interesiranje za pravopisnu problematiku potječe još od vremena kada se 1993. godine, sasvim nenadno, pojavio *Pravopis srpskoga jezika sa rečnikom* grupe autora (R. Simić, Ž. Stanojčić, B. Ostojić, M. Kovačević), s kojim se, kako autori napominju, namjeravalo riješiti puno toga što nije bilo riješeno u *Pravopisu hrvatskosrpskoga/srpskohrvatskoga književnog jezika Matice srpske i Matice hrvatske* (1960). Međutim, ubrzo su se pojavili i drugi pravopisi, ili su se aktivirali neki koji se ranije nisu mogli (čitaj nisu smjeli) upotrebljavati, a koji su tretirali problematiku već ozvaničenih posebnih

standardnih jezika: bosanskog, hrvatskog i srpskog. Zanimalo nas je u čemu se oni razlikuju i šta je to novo u njima. Kada se autorica ovih redaka našla u prilici da svojim studentima objašnjava pravopisna pravila triju standarda, morala je utvrditi razlike (kojih je malo), odnosno sličnosti (kojih je, svakako, mnogo više). Detaljno smo analizirali tri aktuelna pravopisa. Rezultate te analize predočavamo javnosti, mada nismo ni slutili da će od nje biti koristi bilo kome osim njenom autoru. Dakle, ova knjiga je napisana zbog toga što se na Odsjeku za bosanski, hrvatski, srpski jezik, kao i na svim drugim odsjecima (a ima ih dvanaest) Filozofskog fakulteta u Sarajevu (ali i drugim sličnim fakultetima i školama) studenti upoznaju sa normama sva tri standarda. Cilj je, zapravo, da se onima koje zanima ova problematika pruže informacije o izvjesnim razlikama na najbrži i najlakši način, ali i da se doprinese boljem poznavanju, samim tim i razumijevanju, onih drugih. Knjiga uz to teži da kod korisnika podstakne interesiranje za jezičke probleme uopće, ali da kod njih razvije i sposobnosti da prema novonastalim procesima koji se odvijaju na našim prostorima izgrade sopstvene stavove i visokotolerantan odnos prema drugima, sebi najbližijima upravo po jeziku. Knjiga je namijenjena i nastavnicima i lektorima, koji će se često naći u prilici da ispravljaju pisane radove pojedinaca ili grupa koje njeguju različitu ortografsku normu a žive i rade u istoj zajednici (školi ili nekoj drugoj instituciji). Uzajamno poštovanje posebnosti jezika drugih, na ovim prostorima mora biti normalna, svakodnevna stvar, ako nam je stalo do zajedničkog života, jer jezik jeste sistem znakova, ali i društvena i psihička pojava. Vešan je za postojanje jezičkih zajednica, odnosno grupa koje međusobno komuniciraju. Za razliku od sredina u kojima se jezici veoma razlikuju, mi se nalazimo u posebnoj poziciji. Zato uz malo dobre volje, i malo više sluha za druge, može se učiniti mnogo u rješavanju praktičnih jezičkih problema u Bosni i Hercegovini.

Poslije pravila koja smo usporedili, i rječničke građe, sve razlike date su u Rječniku koji slijedi. U Rječnik smo unosili samo riječi s ijekavskom zamjenom jata, smatrajući nepotrebnim unositi riječi karakteristične za ekavski izgovor, jer bi to povećavalo broj razlika. Mislili smo da je to najprihvatljivije rješenje, posebno za one koji rade u nastavno-obrazovnom procesu s korisnicima različitih standardnih jezika, tako da na jednom mjestu imaju kvantitet razlika, a o kvalitetu se da raspravljati.

Imajući u vidu činjenicu da je pravopis gotovo jedina lingvistička literatura kojom se služi najširi krug ljudi, smatrali smo da je poželjno glasovne pojave objasniti nešto šire nego što se to, inače, čini u pravopisima, i osvrnuti se na historijske procese koji su doveli do promjena, te na uvjete u kojima se promjene vrše na historijskoj ravni. Tako korisnicima pravopisa omogućavamo da na jednom mjestu dobiju šire informacije, koje su značajne za razumijevanje pravopisnih problema. Iz istih razloga, u dijelu o pravopisnim i interpunkcijskim znacima, određene pojmove, naročito vrste nezavisnosloženih i zavisnosloženih rečenica, objasnili smo nešto šire, jer smatramo da je to neophodno za bolje razumijevanje pravila koja se nude u vezi s pravopisnim i interpunkcijskim znacima.

U radu smo ukazivali na probleme kojih se nije doticao nijedan pravopis. Za rješavanje nekih nudili smo drugačija rješenja, samo kao moguća.

Moramo napomenuti još i to da su jezik i način izlaganja podešeni prema potrebama šireg čitalačkoga kruga, ali nadamo se, ne na štetu naučne ozbiljnosti razmatranja.

Trudili smo se otkloniti sve greške koje se u radovima ove vrste često potkradaju previdom. Postoji mogućnost da je ostao određen broj manjih grešaka, ali oni koji znaju kako je ovo težak posao, imat će razumijevanja, pa će to oprostiti. Svaka greška, naravno, stvar je autorove lične odgovornosti.

Na kraju, želimo da izrazimo najsrdačniju zahvalnost recenzentima, kolegama i prijateljima, profesorima Filološkog fakulteta u Sarajevu, dr. Josipu Baotiću i dr. Dževadu Jahiću, te asistentici Bernisi Puriš, koji su, uz vrlo korisne sugestije i primjedbe, doprinijeli boljem kvalitetu ove knjige. Posebnu zahvalnost, također, dugujemo mr. Ismailu Paliću, predsjedniku *Bosanskog filološkog društva* u Sarajevu (višem asistentu Filološkog fakulteta), koji nam je s velikom ljubavlju pomagao u mnogim poslovima oko pripremanja ove knjige. Najzad, *zahvaljujem se mojoj porodici, suprugu i djeci, Belmi i Enesu, koji su me stalno podsticali i pomagali dok sam radila na ovom rukopisu.*